

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Probabilior sententia. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

cap. 2. ubi Arist. dicit, verum, & falsum non esse in rebus, sicut est bonum, & malum.

CAPVT III.

Opinio Capreoli, & Soncinas.

CAPVT III. & IV.

407

155. cap. 8. Tamen non propterea dicimus de ratione formae, videlicet albedinis esse subiectum ipsum, quod album denominatur. Hæc ratio non solum contra Capreolum probat rem ipsam absolutam simul cum relatione illa conformationis, & convenientiæ ad rationem veritatis non pertinere, siquidem affectio rei non includit formaliter rem ipsam, cuius est affectio; sed etiam contra Soncinam ostendit, directam significationem veritatis esse solum relationem illam non subiectum, sicut de bonitate, & malitia morali pari quoque ratione dicemus 1.2. quæst. 20.

CAPVT IV.

Probabilior sententia.

Ceteris omnibus præstare videtur opinio, quæ docet non solum veritatem non esse in rebus formaliter, sed neque primarie illis convenire; ac proinde eas secundarie, & denominatione derivata ab intellectu veras appellari, sicut medicina dicitur sana ab animalis sanitate, quam efficere potest. Hanc sententiam tradunt *Herneus quod. 3. ar. 2. Durand. in 1. d. 19 q. 5. num. 14.* & sequi videtur *Henricus in summa art. 3. q. 5. littera L. & M.* ea vero primum explicanda, deinde confirmanda nobis est. Primum igitur sic debet intelligi, ut veritas in rebus non solum sit relatio rationis: nam etiam in intellectu est huiusmodi, sicut disp. præced. dictum est: verum etiam in rebus ipsis denominatio veritatis sit secundarie ab intellectu derivata, ita, ut eo solum res dicantur veræ, aut etiam falsæ, quod sunt causa veri, aut falsi iudicii in intellectu, sicut medicina dicitur sana, quia est causa sanitatis. Ex qua doctrina sequuntur duo, vnum est, res esse veras ex ordine ad intellectum, non quia sint conformes intellectui Dei, aut artificis, ad quem, ut ad causam per se referuntur; sed quia sunt causa veri iudicii in compositione, aut divisione; atque idem eadem proportionem de falsitate dicendum est, ut inferius explicabitur. Alterum est omnem veritatem, aut falsitatem proprie, & primarie esse in iudicio enunciationis, & cetera omnia secundarie à veritate, aut falsitate intellectus vera; aut falsa nuncupari aut quia sunt causa illius; ut res; aut quia sunt signa, ut voces, & alia, quæ naturaliter significant id, quod est in intellectu, ut S. Thom. in hac q. art. 1. docuisse videtur: quare veritas rerum non erit relatio conformationis, aut convenientiæ cum intellectu Dei, aut artificis, sed quælibet vera, aut falsa dicetur ex eo, quod est causa veri, aut falsi iudicii; atque præter hunc modum veritatis, aut falsitatis in rebus, quem S. Thom. in illo art. 1. etiam fatetur non oportet alium concedere ex comparatione rerum cum intellectu Dei, & artificis, ut contendunt, qui priorem sententiam sequuntur.

Deinde hæc duo, quæ dixi, peculiariter non indigent confirmatione: ea enim satis perspicua sunt, si prius monstratum fuerit, res veras, aut falsas non alia ratione nuncupari, quam quia sunt causa veri, aut falsi iudicii in intellectu: id vero præterquam quod ex consuetudine aliarum opinionum probatum manet, cum aliis non videatur superesse modus, explicari, & confirmari amplius potest hac ratione. Quoties res aliqua dicitur falsa, non dicitur falsa simpliciter accepta, sed compositione, & enunciatione, aliqua tacite infinnata. Nulla

10

Capreol.
Soncin.

Verum in re-
bus relatio
relati-
o absoluti.
Iam, S.

S. Thom.

Veritatem
esse denomi-
nationem ab
intellectu in
res derivatam.
Herneus.
Durand.
Henricus.

Prima illa-
tio.

Secunda illa-
tio.

S. Thom.

Postea sen-
tentia præ-
batur.

Impugnatur
per id, quod
dicitur.

Contra ad
demonstrandum
falsitatem.

Contra ad
demonstrandum
falsitatem.

Contra ad
demonstrandum
falsitatem.

ta. Nulla enim res dicitur falsa relata ad id, quod est, licet habeat esse imperfectum, sed relata ad id, quod non est, in quo manifeste insinuat compo-
 12 positio enunciationis, ex ordine ad quam res illa appellatur falsa. v.g. nullum aurum quantumvis imperfectum dicimus falsum aurum, sed rem illam, quæ cum nullum habeat esse auri, exterius tamen apparet aurum: hanc autem falsum aurum appellamus ex eo, quod est causa deceptionis in intellectu, aut quia nihil omnino habet auri præter id, quod exterius apparet, aut quia tam parum habet, ut potius alia res sit, quam aurum: dicitur igitur falsum aurum, quia falso indicatur esse aurum.

Aristot.

Doctrinam hanc expressit Arist. 5. metaphys. c. 29. his verbis: Falsum dicitur vno modo, ut res falsa: & huius hoc quidem, quod non componitur, aut quod impossibile sit componi. Vbi falsitatem rerum refert Arist. ad compositionem, vel quia vna res alteri non conuenit, quæ tamen possit conuenire, ut hominem sedere, si ambulat: aut quia conuenire non potest, ut diametrum commensurari colas: & paucis interiectis: Res itaque falsæ sic dicuntur, aut eo quod non sunt, aut eo quod phantasia ab eis facta, non ens est: idem statim docet de ratione; nempe omnem rationem esse falsam, relata ad aliud, quam ad illud, circa quod vera est. Ergo eodem modo de veritate philosophandum est: videlicet, ut aurum dicatur verum aurum, quia est causa veri iudicii enunciationis, quo indicatur esse aurum. Omnis igitur veritas & falsitas est in rebus secundarie, tanquam in causa, primarie vero in iudicio enunciationis.

Soluitur argumentum oppositæ sententiæ.

Ex his facile dissolui potest argumentum allatum pro priori sententiæ: nam cum definitur veritas, Est conformatio, seu conuenientia intellectus cum re, non est ita accipienda definitio, sicut putarunt auctores prioris sententiæ, ut hæc conformatio sit ex vtraque parte, nempe intellectus cum re, & rei cum intellectu: sic enim æque primo in rebus, sicut in intellectu veritas reperiretur, ut primo cap. disp. monstratum est: sed definitio solum ex parte intellectus debet explicari, ut verba ipsius denotant: ac proinde veritas primarie constituta est in intellectu, in rebus vero secundarie, non prout comparatur cum intellectu Dei, aut artificis, tanquam cum causa; sed cum quocumque intellectu iudicante, ut paulo ante explicauimus. Iam igitur habemus definitionem veritatis positam in primo articulo pleno intellectam, cuius exactam explicationem in hunc locum remisimus: manet etiam examinata tota doctrina primi artic. quæst. sequenti, qui solus ex illa examinandus super erat. Nunc vero doctrinam huius artic. 3. & 4. seq. cap. paucis elucidare conabimur.

CAPVT V.

Ex præcedentibus elucidatur doctrina art. 3.
 & 4. huius quæstionis.

Quo passio veritas sit passio entis.

EX ijs, quæ diximus, facile exponi potest primum, quoniam modo ens, & verum recipiuntur, & veritas veluti passio entis constituitur, de qua re proprie tractat S. Doctor in hoc art. 3. Supponendum autem est, veritatem non esse proprie passionem entis, in nostra præsertim opinione, qui putamus eam esse ens rationis; imo vero, qui existimant esse ens reale, idem quoque debent asserere: quoniam propria passio non inclu-

dit essentialiter in sua ratione conceptum subiecti, cuius est passio: veritas autem, si est ens reale, sine dubio includit in sua ratione conceptum entis, ac proinde non erit passio illius; parum autem refert, quod non includat rationem talis entis, ut auri, aut hominis: quia non constituitur passio eorum speciatim, sed cadit in vniuersum. Caterum quoniam recipitur cum ente, quod passionibus alicuius subiecti etiam conuenit, id eo passio entis nuncupatur. Qua vero ratione veritas, aut verum, quod idem est, cum ente conuertatur, ex superiori doctrina liquet. Omnis enim res ad id, quod ipsa est, aut ad seipsam relata, semper est causa veri iudicii, & falsi esse non potest: quare licet plumbum sit falsum argentum, est tamen verum plumbum, & æs licet sit falsum aurum, est tamen verum æs; res vero, quæ falsæ dicuntur, semper referuntur ad aliquid aliud, ut supra diximus.

Deinde explicandum est circa solutionem 3. quæ ratione verum dicatur obiectum intellectus, sicut bonum voluntatis: id vero præter explicationem, quam adhibuimus disput. 7.6. cap. 2. alio quoque modo iuxta mentem Caiet. in hoc articulo optime intelligi potest, ita ut bonum constituitur obiectum voluntatis, tanquam ratio formalis rei volitæ; quia nihil mouet ad prosecutionem, & complacentiam, nisi sub ratione boni apprehendatur: verum autem non sit ratio formalis in quocumque obiecto cognito; hæc enim ratio formalis est entitas: sed sic conditio quadam consequens, hoc est, denominatio proueniens ex respectu extrinseco ad ipsum intellectum, qualis etiam est denominatio intelligibilis: differunt tamen, quod hæc etiam tribuitur cuiusque rei quouis modo intellectæ: ratio autem veri solum conuenit rebus, quatenus esse possunt causa veri iudicii iuxta ea, quæ præced. cap. dicta sunt. Discrimen hoc inter bonum, & verum constituit Caiet. in hoc art. licet non satis explicet modum, quo sentit verum esse conditionem solum obiecti; eam tamen paucis indicauit, cum dixit verum esse generalem conditionem obiecti perficientis intellectum, quod doctrinæ tradite accommodari posset: nam eo obiecto dicitur intellectus perfici, quod est causa veri iudicii: eadem quoque ratione falsitas assignari potest, tanquam conditio obiecti intellectus, non tamen ita late patens, nec perficiens intellectum, sicut veritas, ut ex prædicta doctrina colligitur: quare, ut recte admonet Caiet. contra hanc doctrinam non pugnant argumenta Scoti in 1. dist. 3. q. 3. §. Sed contra istam conclusionem: ea enim solum probant, verum non esse rationem formalem cognitam obiecti, quod nos quoque cum Caiet. concessimus disput. 7.6. cap. 2.

Postremo quem ordinem habeant inter se verum, & bonum, de quo disput. S. Thom. art. 4. huius quæstionis, ex præcedentibus manifeste apparet: prius tamen, quid S. Thom. senserit, referamus. Inquit igitur verum prius esse secundum rationem, quam bonum: licet vtrumque cum ente conuertatur: id quod duabus rationibus confirmat. Primum quia verum propinquius conuenit enti, quam bonum; verum enim consequitur ipsam rationem entis simpliciter; bonum autem rationem entis perfectam: atqui prius est esse ens, quam esse perfectum: ergo prius est esse verum, quam bonum. Deinde sic argumentatur: cognitio naturaliter